

BUITENGERECHTELIJKE AFDOENING
VAN STRAFZAKEN IN
NEDERLAND EN BELGIË

A. HARTEVELD
R. ROBROEK
A. BAILLEUX
R. VERSTRAETEN

**Buitengerechtelijke afdoening
van strafzaken in
Nederland en België**

Buitengerechtelijke afdoening van strafzaken in Nederland en België

Preadviezen NVVS 2019

A. Bailleux, A.E. Hartevelt, R. Robroek & R. Verstraeten

ISBN hardcover: 9789462405417

ISBN softcover: 9789462405424

Dit boek is een uitgave van:

Wolf Legal Publishers (WLP)

Postbus 313

5060 AH Oisterwijk

info@wolfpublishers.nl

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd (waar-onder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

© De auteurs / WLP 2019

Inhoudsopgave

Buitengerechtelijke afdoening in Nederlandse strafzaken

A.E. Harteveld

R. Robroek

1. Inleiding	3
2. Een korte geschiedenis van de buitengerechtelijke afdoening in Nederland	4
2.1. Submissie en compositie	4
2.2. De 19e eeuw	7
2.3. Overgang naar de 20e eeuw, opkomst van de transactie	9
2.4. De uitbouw van de transactie in de 20e eeuw, Politietransactie, WED en Wet Vermogenssancties	14
2.5. Naar de nu nog geldende regeling van de transactie	20
2.6. Voorwaardelijk sepot	26
2.7. De ontnemingsschikking en de hoge en bijzondere transactie	33
2.8. De overgang naar de strafbeschikking	35
2.9. Terugblik op de geschiedenis	38
3. Voorstellen voor het voorwaardelijk sepot en de transactie	42
3.1. Voorwaardelijk sepot aan banden	42
3.2. De buitengewone transacties gekoppeld aan rechterlijk toezicht?	45
4. Legitimiteit en de strafbeschikking	47
5. Materiële begrenzingen	51
6. Procedurele eigenschappen	53
7. De over de strafbeschikking levende zorgen	55
7.1. Over het ontlasten van de strafrechter	56
7.2. Over de doorlooptijden	57
7.3. Over de schuldvaststelling	58
7.3.1. Extern toezicht	59
7.3.2. Intern toezicht	59
7.3.3. Sepot- en vrijspraakpercentages	60
7.4. Over de verhouding met artikel 6 EVRM	61
8. De zorgen als opmaat tot aanpassingen en onderhoud	63
8.1. Blijvend monitoren en communiceren met het oog op een correcte schuldvaststelling	64
8.2. Het horen bij de strafrechter als onlosmakelijker onderdeel van de procedure	65

INHOUDSOPGAVE

8.3. Tussenstand	68
9. Voortdurend onderhoud door OM, strafrechter en toezichthouder	73
9.1. Toezicht	73
9.1.1. Extern toezicht	74
9.1.2. Intern toezicht	76
9.2. Afgestemde straftoemeting	78
9.3. Selectie van zaken	83
10. Organisatorische aanpassingen	87
10.1. (Verzet)zittingen op ZSM	87
10.2. Voorwaardelijk aanzeggen	91
11. Juridische aanpassingen	94
11.1. Voorwaardelijke sancties	96
11.2. Mislukte executie	99
12. De aanpassingen en het voortdurende onderhoud samengevat	102

Vormen van alternatieve afhandeling in het Belgisch strafproces: de inpassing van consensualisme in het strafprocesrechtelijk systeem

A. Bailleux

R. Verstraeten

1. Vormen van alternatieve afhandeling in het Belgisch strafproces	109
1.1. De minnelijke schikking	111
1.1.1. Geschiedenis en evolutie	111
1.1.1.1. Eerste fase: een eerder voorzichtige intrede van een nieuw buitengerechtelijk afhandelingsmechanisme	111
1.1.1.2. Tweede fase: een stevige uitbreiding met de invoering van de verruimde minnelijke schikking	116
1.1.2. Toepassingsgebied en voorwaarden	119
1.1.2.1. Materieel toepassingsgebied	120
1.1.2.2. Procedureel toepassingsgebied	122
1.1.3. Verloop	124
1.1.3.1. Niet-ingestelde strafvordering	127
1.1.3.2. Ingestelde strafvordering	128
1.1.4. Gevolgen	135
1.1.4.1. Geslaagde minnelijke schikking	135
1.1.4.2. Mislukte minnelijke schikking	143
1.1.5. De rol van het slachtoffer	148
1.1.5.1. Het “gewone slachtoffer”	148
1.1.5.2. De fiscale of sociale administratie als slachtoffer	153

INHOUDSOPGAVE

1.1.6. De vertrouwelijkheid	154
1.1.6.1. Welke informatie is vertrouwelijk?	156
1.1.6.2. Hoe ver reikt de vertrouwelijkheid?	159
1.2. De procedure van voorafgaande erkenning van schuld	168
1.2.1. Toepassingsgebied	170
1.2.2. Verloop	172
1.2.2.1. Strafvordering	172
1.2.2.1.1. Eerste fase: besprekingen tussen de verdachte en het openbaar ministerie	173
1.2.2.1.2. Tweede fase: beoordeling door de rechter ten gronde	181
1.2.2.2. Burgerlijke vordering	183
1.2.3. Gevolgen	187
1.2.3.1. Geslaagde voorafgaande erkenning van schuld	187
1.2.3.2. Mislukte voorafgaande erkenning van schuld	188
1.2.4. Vertrouwelijkheid	190
2. Consensualisme als aanleiding voor een nieuwe rolverdeling in het strafproces: de verhouding tussen het openbaar ministerie en de rechterlijke macht	196
2.1. Doelstellingen die eigen zijn aan consensualisme in een strafproces en pijnpunten waartoe zij aanleiding geven	198
2.1.1. Doelstellingen	198
2.1.2. Pijnpunten	200
2.2. Concrete ijkpunten met het oog op het realiseren van een evenwicht	205
2.2.1. Inhoud van de rechterlijke controle	207
2.2.1.1. Controle van de geldigheid van de rechtsverzeking	207
2.2.1.2. Controle van de wederzijdse toegevingen	208
2.2.2. Vorm van de rechterlijke controle	211

De Nederlandse buitengerechtelijke afdoening wordt eerst in een historische context geplaatst en vervolgens komen de specifieke eigenschappen van het voorwaardelijk sepot, de transactie en de strafbeschikking naar geldend recht aan bod. De auteurs kijken daarna vooruit en bespreken het aan banden leggen van het voorwaardelijk sepot en de vragen die het debat over de hoge transactie domineren. Zij staan positief tegenover de strafbeschikking, hoewel de legitimiteit daarvan wel onder druk staat. Om te realiseren dat deze strafbeschikking – ook in de toekomst – als legitiem wordt ervaren, is volgens de auteurs onderhoud nodig. Daarbij hebben, naast het Openbaar Ministerie, ook de procureur-generaal bij de Hoge Raad en de rechtspraak een rol. Naast dit voortdurend onderhoud worden verschillende organisatorische en juridische aanpassingen bepleit.

Het Belgisch strafprocesrecht staat al lange tijd voor stevige uitdagingen. Het almaar toenemend volume aan strafzaken zet het in 1808 uitgedachte systeem stevig onder druk waardoor talrijke problemen – verjaring van de strafvordering, procedurefouten en schendingen van de redelijke termijn – regelmatig voorkomen. De evolutie van het strafprocesrecht leert, dat vormen van consensualisme tot op zekere hoogte een remedie kunnen bieden voor de genoemde problemen. Weliswaar blijft de Belgische wetgever niet gespaard van kritiek op de manier waarop hij concreet vorm gaf aan zulke vormen van alternatieve afhandeling van strafzaken, in het bijzonder voor wat de minnelijke schikking en de procedure van voorafgaande erkenning van schuld betreft. Het belangrijkste verwijt daarbij is dat de rechter te veel buitenspel wordt geplaatst en het openbaar ministerie een te grote machtspositie zou verwerven. Deze bijdrage wil de kritieken schetsen en beoordelen om daarna suggesties te doen over hoe het consensuele systeem op evenwichtige wijze kan bestaan als aanvulling op een klassiek systeem van berechting, in het bijzonder voor wat de rol van de rechter betreft.

Alex Harteveld is advocaat-generaal bij de Hoge Raad en hoogleraar toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Rick Robroek is raadadviseur bij het Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie en universitair docent aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Ann Baillieux is gerechtelijk stagiair bij het parket van de procureur des Konings te Limburg en vrijwillig medewerker bij het Instituut voor Strafrecht, Faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven.

Raf Verstraeten is advocaat en deeltijds gewoon hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan het Instituut voor Strafrecht, Faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven.